

LÄRARHANDLEDNING KÄLLÖVNING - ARBETSSTUGOR

BAKGRUND

De första arbetsstugorna för barn startade i Stockholm 1880. Under industrialiseringen arbetade föräldrarna på dagarna, något som riskerade att barnen lämnades utan tillsyn, med ökade stölder och tiggeri som följd. I arbetsstugorna kunde barnen istället arbeta i utbyte mot lagad mat.

I Västerbotten startade arbetsstugorna några år senare och fungerade även som internat där många barn bodde hela läsåret. Syftet var fostrande, men gjorde det även möjligt för barn från "ödebygden" att gå i skolan. Det var främst fattiga barn som placerades i Västerbottens arbetsstugor. Familjer med bättre ekonomi inackorderade sina barn hos familjer i närheten av skolan. I Norrbotten berättar många som vuxit upp i arbetsstugor om hur de även var en del i ett försvenskningprojekt, där exempelvis finsktalande barn skulle lära sig svenska.

Arbetsstugorna drevs till en början som välgörenhetsprojekt, men blev kommunala på 50-talet. Idag berättar många arbetsstugebarn om fina upplevelser, men också om att barn blev slagna. Barn så små som sju år togs från sina hem och bodde under hela sin skolgång, ibland hela läsåret i en arbetsstuga. Många barn som for illa har idag fått en statlig ersättning som kompensation för åren i arbetsstugan.

FÖRSLAG PÅ UPPLÄGG

Förbered eleverna genom att läsa bakgrundstexten. Välj nivå på övningarna på nästa sida, det kan vara olika för elever i klassen eller så gör hela klassen samma uppgifter.

Källor och förklaring till källorna finns på webben. Källorna är förstoringsbara och utskriftsvänliga.

Övningar på nästa sida ->

GRUNDNIVÅ

1. Låt eleverna granska fotografierna. De kan undersöka t.ex. könsroller, hur barnen är klädda, hur de ser ut att må, eller annat som bilderna berättar.
2. Läs igenom intervjun med Nanna Frölander tillsammans med klassen, den kan innehålla en del svåra och gamla uttryck. Låt eleverna sedan jämföra den med föreståndarinnans berättelse. Vad i deras upplevelse är lika och olika?
3. Läs igenom *Matordningen* tillsammans med klassen. Vad kan den säga oss om tidens matvanor? Vad skiljer eller påminner om dagens? Varför?
Hjälp eleverna koppla det till utvecklingen från bondesamhället, där det inte fanns halvfabrikat och vårt samhälle där måltiden oftast går ganska snabbt att laga.
Intervjun med Nanna Frölander ger en ganska tydlig bild av hur arbetet med maten såg ut.

MEDEL

Låt eleverna arbeta med någon av frågeställningar:

Hur var vardagen för barnen i arbetsstugorna? Lyft fördelar och nackdelar.

Låt eleverna utgå från vilka källor de tycker är lämpliga för att måla upp en nyanserad bild.

Här kan intervjun med fördel ställas mot föreståndarinnans redogörelse, samt föreståndarinnans instruktion. Även fotografierna och gossarnas dagordning ger en bild över hur dagarna såg ut.

Hur var tillvaron för pojkar respektive flickor i arbetsstugorna? Jämför arbetssysslor samt förväntningar på barnen!

Här kan eleverna även passa på att vara källkritiska. Begrepp som *närhet i tid*, *beroende* och *tendens* är intressanta att studera på de här källorna.

SVÅR

Läs igenom källorna och fundera på frågor som kommer upp.

Ta reda på fakta eller diskutera er fram till svar på frågorna.

Här kan eleverna även passa på att vara källkritiska. Begrepp som *närhet i tid*, *beroende* och *tendens* är intressanta att studera på de här källorna.